

לוינסון בישיבת הבנק
חד מפני בני-אדם

מי שיקרא את הדברים עתה ימצא כי „הגירסה האחרת” אינה משכנעת, וכי לאור מה שגילינו מאז היא משכנעת עוד פחות.

לוינסון נקט עוד פעולה, הוא זימן אליו את אחד העיתונאים שהיו כפופים לו, והכתיב לו מאמר ארוך, גם שם לא נאמר אף ברמז כי הדברים באו מפני לוינסון. הם הובאו כדברי הכתב עצמו — דבר מופקפק מאוד מבחינת האתיקה המיקצועית, מפני שאותו כתב כלל לא חקר בפרשה, וגם לא יכול היה לחקרה. ידעתי מי המקור, מפני שהדברים חזרו בחלקם מילולית על הדברים שאמר לי לוינסון עצמו. ברור כי מייד אחרי השיחה עימנו זימן לוינסון את האיש הזה אליו והכתיב לו דברים שנועדו, בין השאר, להפריך דברים שעדיין לא פירסמנו, ושרק הוא ידע שהם מצויים באמתחתנו.

הפרכה זו שיכנעה אותי סופית כי לוינסון אינו אומר אמת. עימות פשוט בין הגירסה באותו מאמר ובין הדברים שידענו, ושהיו ממוסמכים היטב (אף כי עדיין לא פירסמנו את המיסמכים באותה שעה) הוכיח לנו כי אין בפי לוינסון תשובה של ממש לכמה מן החשדות הכבדים שעלו מתוך החומר. הוא רק הכין אליבי רחוק מאוד.

כבר נאמר השבוע: התאבדות אינה הוראה באשמה. בוודאי שלא. אבל היא גם אינה הוכחה של חפות ממשע. ההיפך סביר יותר.

אילו התאבד הנשיא ניכסון בשיא פרשת ווטרגייט, מה זה היה מוכיח? יעקב לוינסון התאבד מייד אחרי שנועד רישמית כי החלה חקירה מיסטרית של הפרשה. לעיתוי זה יש משמעות.

תמונה של קפקא

היה סיבת ההתאבדות אשר תהיה, אין אדם מתאבד מפני שמאשימים אותו בהאשמות שווא. תגובתו של אדם במצב כזה היא הסוכה. ביודעו שהוא חף ממשע, הוא בטוח כי צידקתו תצא לאור. הוא מורא תגר על מאשימיו. הוא משנס את מותניו למילחמתו

לנגד עיני עולה תמונה, שנוצרה ברמיזי. לוינסון ביום הרביעי האחרון כלילה, אחרי שהטלוויזיה הוריעה שעניינו הועבר לחקירת המישטרה. לוינסון ידע שהוא עלול ללכת לבית-הסוהר. עצם האפשרות היתה מוכרחה ליצור משבר עצום בלב אדם כמוהו, שהיה רגיל לשלוט בבני-אדם. לעורר הערצה ופחד.

איך משאירים אדם לבדו במצב כזה? היכן היו ידידיו? כיצד קרה שרק למחרת בבוקר הורגש בהעדרו?

אני מאחל לעצמי שאם אימצא איפעם במצב כזה, יעמוד לידי לפחות אדם אחד שיתמוך בי. בלי חשבון, בלי ציפייה לתמורה.

„במשעה, אך לא בכל”

דרך הביתה, אחרי אותה שיחה, שאלתי את רחל אם, על סמך התרשמותה מן האיש ומתגובתו — ולא דווקא מן הדברים שנאמרו, שאת רובם לא הבינה — היא מאמינה שהאיש חף-מפשע.

„הוא אישם במשעה, אבל לא בכל”, אמרה.

זאת היתה גם התרשמותי, באותו היום.

כפותחה את השיחה אמרה חנה זמר: „הפגשתי אתכם מפני שאני מאמינה שיעקב חף-מפשע ושוארי הוא אדם הגון.”

כפגישה היא הצעתי ללוינסון לשוחח עימנו על הפרשה לפרטיה, ולמסור לנו את תגובתו על כל העניינים. חוקר ממוחל אינו אומר לנחקר מה יש בירו. הוא מנסה לעורר את הרושם שהוא יודע את הכל, ומניח לנחקר לנחש מה ידוע ומה לא, כדי לנצל את ספקותיו ואי-ודאותו. לא נקטתי בשום טכסיס כזה. פירטתי באוזניו את כל הנושאים שהיו ידועים לי באותה שעה, ושחלק מהם לא פורסמו עד היום. לוינסון שאל איך אשתמש בתשובותיו. האם אצרך אותן להאשמות? אם אשתכנע שהאשמה מסוימת אינה נכונה, האם אמנע מלפרסם אותה בכלל?

עניתי לו בלי הטייגויות שאכן כן, אם אישתכנע שאין ממש בהאשמה מסוימת, לא אפרסם אותה. לא אשתמש בטכסיס העיתונאי הידוע של פירסום ההאשמה וההכחשה בצידה.

לוינסון אמר שאינו נוטה להגיב, שעליו להתיעץ עם יועציו המישפטיים. זה נראה לי מוזר. אם ביכולתו להזים ולהפריך, וכדי למנוע פירסום — איזה צורך יש בהתייעצות עם עורכי-דין? האם היה איש כמוהו זקוק לעצות? הנחתי שוהו טכסיס כדי להרוויח זמן ולחשוב.

על בן הופתעתי למדי כאשר טילפן אלי כבר למחרת היום. „החלטתי לקבל את הצעתך”, אמר, וחזר על התנאי: שלא אפרסם בשום צורה, ולו גם ברמז, שנשגשתי עימנו, ושלא אגיד מילה אחת בשמו בלי הסכמתו המפורשת.

כיברתי התחייבות זו. עד רגע מותו לא ידע איש על הפגישות האלה, מלבד המשתתפים בהן: שתי נשותינו, חנה זמר וראש מערכת העולם הזה, רב איתן, שניהל את החקירה מטעמנו.

מתחת לטבלת השיש

פגישה השניה התקיימה בניתו, ברחוב בריכוכבא 38 ברמת-גן, ביום השני, 16 בינואר, אחרי-הצהריים. התווכחנו קצת בטלפון על המיקום, כי לא היה נוח לי לנסוע לשם. „תוותר לי הפעם”, אמר בשקט, ואני ויתרתי.

השיחה ארכה כשעתיים, ונכחו בה רק לוינסון, איתן ואני. נורית אשתו נכנסה מדי פעם, הגישה קפה ועוגיות, הקשיבה לכמה פסוקים.

הכרתי את הדירה, כי פעם, לפני שנים, הזמין אותי לוינסון במפתיע למסיבה שם לכבוד אורחים שאת זהותם שכחתי. לוינסון היה אז בשיא כוחו, רבים ניבאו שיהיה שרי-האוצר ואף ראש-הממשלה. במהלך השיחה דיברנו על הדרך להבראת הממשלה. אני זוכר שהוזכר שמו של עזר וייצמן, ולוינסון שאל אם אצטרף למפלגה אם זו תעבור שינוי-ערכים יסודי.

הפעם ישב עימנו לוינסון אחר. הוא דיבר במרידות רבה מאוד, ולא חסך את שבט לשונו מסלוני ולאמוני. אז גם שמעתי מסו בפעם הראשונה את האימרה שאמר לו, לדבריו, מישעו — „רוצים אותך מתחת ללוחשישיש”. לנו לא אמר מי אמר זאת.

לא הבינתי את הפסוק בפעם הראשונה וביקשתי ממנו לחזור על דבריו. הוא חזר עליהם, בלוויית תנועת-יד אופקית.

„אני מקווה שאתה אסילו לא חושב על דבר כזה! זוהי בריחה תפלה!” קרא רוב איתן.

„זה מה שהם רוצים”, אמר לוינסון.

הפעם היתה זאת שיחה עניינית לגמרי. בהעדר אשתי, לא עלו עניינים אישיים, אלא כדרר-אגב. מאחר שהעליתי באוזניו, יומיים לפני כן, את כל הנושאים, היתה לו בינתיים שהות לחשוב היטב על התשובות.

איני יודע למה ציפיתי בתת-הכרתי: לתגובה שתפריך את כל הטענות, ובכך תמנע ממני לפרסם את הפרשה, או לתשובות בלתי-משכנעות, שיכריחו אותי להמשיך בפירסום גם אחרי שיחות אלה, שבהן נרקם מירקם ריגשי מסויים.

בתום השיחה, כאשר נסענו למערכת, שאלתי את רוב איתן להתרשמותו, והוא אמר: „ואלה, הוא מסובך עד מעל לראשי! לא היתה לי ברירה אלא להסכים עימנו. במשך שעותיים העלינו טענות ממשיות, שנגעו לעיסקות מסוימות מאוד. לא היתה כפוי תשובה משכנעת אף לאחת מהן. הוא דיבר באופן כוללני, העמיד פנים כאילו אינו יודע דברים שהוא היה מוכרח לדעת, או כאילו התקבלו החלטות על-ידי אחרים כשהיה ברור כי החלטה כזאת לא יכלה להתקבל אלא על-ידו.”

לדוגמה: בשבוע השלישי של הסידרה גילינו את פרשת מניות סונול (ליתר דיוק: חברת טכנולוגיות), שהיו מונחת כפיקדון בחברת-גב של בנק הפועלים בכריטיניה, ושהועברו באופן מיסטרתי לחברה הפרטית יו-אס-איי, שבה כיהן לוינסון כנשיא. החברה שילמה עבורו 18 אלף דולאר, ומכרה אותן בשני מיליון דולאר בקירוב.

העליתי את הפרשה עוד בפגישה בהריתה של חנה זמר: „מרבירים על חבילת-מניות שהיתה מונחת באסקרו כסניף של בנק הפועלים, ושאתה הוצאת אותה משם והעבדת אותה לחברה שלך.”

לוינסון אמר שלא שמע על זה מעולם. „מה זה אסקרו?” שאל.

אני רחוק מלהיות איש-כלכלה, אך ידעתי שאסקרו היא הוראה כתובה הניתנת לצד שלישי, המחויק בפיקדון, כדי שיהג בפיקדון זה על פי הכללים הכתובים בהוראה. כל מישפטן וכל בנקאי יודע זאת. בפגישה שניה, כאשר ביקשנו הסברים מפורטים יותר לפרשה זו, התחמק לוינסון בכמה מילים כוללניות. הוא טען שהעניין כלל אינו נוגע לבנק הפועלים או לו עצמו, שלא היתה לו שום נגיעה לעניין, אם בכלל היה כזה.

כעבור כמה ימים השגנו את מיסמכי הפרשה. חלק מהם בלבד פורסם בפרק השלישי של הסידרה שלנו. עולה מתוכם באורח חרמשמעי כי המניות הועברו לחברת יו-אס-איי, שלוינסון היה נשיאה, בעיקבות עיסקה סיבובית מזורה ביותר, שקראנו לה „העוקף”. לוינסון טען, אגב, שאינו יודע מי הם בעלי החברה שהוא עמד בראשה, ושהתחבוא מאחורי חברות אלמוניות הרשומות כפנמה.

כשעלצתי את ידי אשתו, נורית, בדתל בית, קיננה בליבי הרגשה עגומה. באותו רגע כבר ידעתי שאין כל הצדקה להפסקת הגילויים. לא העליתי על דעתי את הסיום הטראגי, אך ידעתי כי יעקב לוינסון עולה על דרך קשה מאוד, וכי צפויים לו משברים חמורים.

„גירסה אחרת”

האם השיפוע הפגישות האלה על המשך הסידרה? בוודאי, ובצורות שונות.

מי שיחזור ויקרא את הפרק השני של הסידרה ימצא שם, אחרי כל עניין, תיאור נגדי שהוגדר כ„גירסה שניה” או „גירסה אחרת”. אלה היו דבריו של לוינסון עצמו, אף כי לא נאמר אף ברמז הדק ביותר שהדברים באו מפיו.